

HELGEAVIS

Piken med svovelstikkene dør fortsatt på din trapp

H.C. Andersens julefortelling har et evig radikalt budskap.

**AKSEL
BRAANEN
STERRI**

akselbst@gmail.com

HELGEKOMMENTAREN

I H.C. ANDERSENS kjente julefortelling om «Piken med svovelstikkene» møter vi en brutal urettferdighet. Den barfotete jenta tør ikke dra hjem til sin voldelige far uten å ha tjent inn noen kroner og selger derfor svovelstikker ute i vinterkulda. Mens vi koser oss med familie og venner, dør den lille jenta alene i vinternatta. Hadde noen åpnet døra og sluppet henne inn, ville hun overlevd.

Mye har skjedd siden H.C. Andersen skrev denne fortellingen i 1848. Norge likner ikke lenger på landet vi får beskrevet, hvor fattigdom var utbredt, barnekullene store, maten knapp og arbeidet umenneskelig hardt. Dessverre er fortsatt H.C. Andersens fortelling en presis beskrivelse av tingenes tilstand på verdensbasis.

MENS VI FYRER i peisen, koser oss med den gode julematen og venter på at den store haugen med gaver skal minke, lever omtrent 750 millioner mennesker i ekstrem fattigdom. Millioner av mennesker dør av sykdommer vi enkelt kunne

ha forhindret.

Som piken med svovelstikkene, lider og dør de fordi mange av oss ikke strekker ut en hjelpende hånd. Jeg har latt flere jenter dø «på trappa mi». Jeg hadde rett og slett ikke tatt innover meg de moralske forpliktelsene vi har til mennesker i andre land. Jentene var ikke på radaren min. De var tall i statistikken. Det var dødsfall og lidelse jeg ikke følte et personlig ansvar for. *Nå mener jeg bestemt at vi bør gi*, så lenge vi ikke må gi opp noe av tilsvarende moralsk viktighet.

OG VI HAR ALLE muligheten til å gi. Selv om det ikke føles slik, sitter du nemlig på en rikdom som få har sett maken til. Hvis du tjener over 320 000 kroner i året, er du blant verdens én prosent rikeste målt i kjøpekraft. Tjener du over 800 000 kroner i året er du blant den rikeste promillen i verden!

Om du gir bort en del av denne inntekten til de som trenger pengene aller mest, inviterer du piken med svovelstikkene inn, framfor å la henne dø på trappa.

Hvordan du gir, er imidlertid like viktig som at du gir. Mye bistand virker ikke og noe gjør vondt verre ved at det fremmer korrupsjon eller vrir ressursene i retning av aktiviteter som gir mindre igjen på lang sikt. Det er altså enkelte forsøk på å hjelpe som ender med å skape mer død og lidelse enn vi greier å avhjelpe.

SELV BLANT TILTAKENE som redder liv, er det enorme forskjeller i hvor effektive de er. Som beskrevet i bøker som *Doing Good Better* og *Poor Economics*, kan de beste tiltakene være mer enn hundre ganger så effektive som andre.

Det betyr at om vi i fellesskap gir til ineffektive tiltak, kan vi ende med å la 99 mennesker dø helt unødvendig for hver ene vi redder.

Det er heldigvis ingen grunn til handlingsslammelse. *Stiftelsen Effekt* (gieffektivt.no) gir oss, via organisasjonen *GiveWell*, nemlig en oversikt over hvilke bistandstiltak som gir mest valuta for pengene.

Det kan selvfølgelig være krevende å gi bort penger du kunne brukt på deg selv og dine nærmeste. Da hjelper det å ha rollemodeller å strekke seg etter og vite at det er andre som gjør som deg.

SELV LAR JEG meg inspirere av unge og idealistiske effektive altruister med tilhørighet på NTNU og Universitetet i Oslo. Ett eksempel er NTNU-studenten Jørgen Ljønes, grunnlegger av effektiv altruisme-bevegelsen i Norge, som i 2014 fortalte til Verdibørsen at han planla å gi bort halvparten av alt han ville tjene i livet for å gjøre verden til

et bedre sted.

Jeg er fortsatt langt unna et slikt hårete mål, men har gradvis trappet opp til å gi ti prosent av inntekten min før skatt. I år blir det nærmere 50 000 kroner, hvor størsteparten av pengene går til *Against Malaria Foundation*.

Egoisten i meg forsøker hvert år å finne på unnskyldninger for at jeg skal prioritere meg selv.

JEG ER imidlertid sikker på at moralisten i meg har rett: Vi kan ikke fortsette å venne oss til et stadig mer overdrevent forbruk, mens mennesker dør fordi de mangler vern mot sykdom og tilgang på helt grunnleggende goder. Vi bør alle bli effektive altruister. Det gjelder deg òg.

**«HVORDAN DU
GIR ER IMIDLERTID
LIKE VIKTIG
SOM AT DU GIR.»**

KJETIL ROLNESS
Sosiolog, forfatter og foredragsholder

AKSEL BRAANEN STERRI
Statsviter og stipendiat i filosofi, UiO

AAGE BORCHGREVINK
Forfatter og kritiker

IDA JACKSON
Forfatter og skribent

KNUT NÆRUM
Forfatter og sånn

MARTE MICHELET
Forfatter og skribent

CATHRINE SANDNES
Sjefredaktør for sakprosa på Gyldendal

FLU HARTBERG
Illustratør